



RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 10 sierpnia 2017 r.

Adam Bodnar

XI.420.1.2016.AK

Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

W nawiązaniu do korespondencji w sprawie godzenia ról rodzinnych i zawodowych, pragnę uprzejmie podziękować za dotychczasowe działania podejmowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na rzecz równoważenia życia rodzinnego i zawodowego przez kobiety i mężczyzn. Zarówno udział Pana Ministra Bartosza Marczuka, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w seminarium, które odbyło się w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 6 października 2016 r., jak i przedstawione w korespondencji listownej plany Ministerstwa w tym zakresie dają nadzieję na poprawę obecnej sytuacji rodziców. Na uznanie zasługują również inicjatywy podejmowane w Ministerstwie na rzecz upowszechniania zrównoważonego życia rodzinnego i zawodowego, jak również promocji świadomego i odpowiedzialnego ojcostwa. Mając to na uwadze, **zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o udzielenie dalszych wyjaśnień dotyczących zapowiedzianych działań.**

Od dnia 15 września 2016 r. rozpoczęła pracę Komisja Kodyfikacyjna Prawa Pracy, która działa przy Ministrze Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Zadaniem Komisji jest opracowanie dwóch projektów ustaw, tj. projektu Kodeksu pracy oraz projektu Kodeksu zbiorowego prawa pracy. Zgodnie z zapowiedzią Ministerstwa w skierowanym do mnie piśmie z dnia 14 grudnia 2016 r. (ozn.: DPR.I.071.4.2016), przedmiotem prac Komisji miały być m.in. zagadnienia związane z godzeniem życia rodzinnego z pracą zawodową. Zapewniono, że Komisja dokona przeglądu przepisów prawa pracy dotyczących w szczególności urlopów związanych z wykonywaniem funkcji rodzicielskich, także w kontekście wspierania bardziej równomiernego wykorzystywania tych urlopów przez

obydwoje rodziców. Postulaty Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie godzenia życia zawodowego z opieką nad dziećmi, dotyczące m. in. równomiernego podziału urlopów związanych z wykonywaniem funkcji rodzicielskich pomiędzy rodziców, miały być rozważane w trakcie trwających prac Komisji. W związku z powyższym **zwracam się z uprzejmą prośbą o poinformowanie, czy Komisja Kodyfikacyjna Prawa Pracy dokonała już szczegółowej i pogłębionej analizy zagadnień związanych z godzeniem życia rodzinnego z pracą zawodową.** Będę zobowiązany za przekazanie danych na temat aktualnego stanu prac Komisji dotyczących tej kwestii, a także sformułowanych wniosków i rekomendacji.

W ostatnim piśmie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przyznano także, że uprawnienia rodzicielskie pracownika-ojca są znacznie ograniczone w stosunku do praw pracowniczych związanych z macierzyństwem – nadal sam fakt bycia ojcem dziecka nie uprawnia pracownika-ojca do korzystania z urlopu rodzicielskiego. W związku z powyższym **proszę o poinformowanie o wynikach zapowiedzianej analizy sposobu uwzględnienia orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w rozwiązaniach prawnych dotyczących uprawnień pracowniczych związanych z opieką nad dzieckiem.**

Aktualny pozostaje także problem dostępności i jakości usług opiekuńczych dla dzieci. Liczba miejsc w żłobkach i przedszkolach jest wciąż niewystarczająca. We wspomnianym już piśmie poinformowano mnie o trwającym przeglądzie przepisów ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2016 r. poz. 157). Celem prowadzonych działań miało być zaproponowanie przepisów ułatwiających zakładanie nowych miejsc opieki, przy jednoczesnej dbałości o zachowanie bezpieczeństwa dzieci. **Uprzejmie proszę o przekazanie informacji o efektach prac prowadzonych w Ministerstwie w tym zakresie.**

Dodatkowy argument za zwiększeniem uprawnień rodzicielskich przysługujących pracującym ojcom mogą stanowić wyniki badania dotyczącego postaw Polaków wobec niepłacenia alimentów, zrealizowanego w maju 2017 r. pod patronatem Rzecznika Praw Dziecka i Rzecznika Praw Obywatelskich¹. Badanych zapytano m.in. o postulowane rozwiązania mające na celu poprawę ściągalności alimentów. Bardzo wysoko oceniono efektywność działań prewencyjnych, polegających na prowadzeniu przez państwo polityki społecznej ułatwiającej budowanie relacji z dziećmi przez oboje rodziców, np. poprzez wydłużenie urlopu ojcowskiego. Taki pomysł poparło aż 74% badanych. Zwiększenie zakresu samoistnych uprawnień rodzicielskich przysługujących ojcom niezależnie od praw

¹ Badanie pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka, przeprowadzone w ramach sondażu telefonicznego CATIBUS na reprezentatywnej próbie 1001 dorosłych Polaków. Raport z badania dostępny jest w wersji elektronicznej pod adresem: <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Raport-Postawy%20Polak%C3%B3w%20wobec%20niep%C5%82acenia%20aliment%C3%B3w.pdf>.

posiadanych przez matki – takich jak dłuższy urlop ojcowski bez możliwości zrzeczenia się go na rzecz matki – przyczyniłoby się znacznie do większego zaangażowania ojców w życie rodzinne.

Problemy związane z nierównym traktowaniem kobiet i mężczyzn na rynku pracy oraz w życiu rodzinnym są również dostrzegane na poziomie Unii Europejskiej. Trzy państwa pełniące prezydencję w Radzie Unii Europejskiej w okresie od lipca 2017 r. do grudnia 2018 r. – Estonia, Bułgaria i Austria – w dniu 19 lipca 2017 r. zawarły porozumienie dotyczące działań na rzecz równości płci². W szczególności podkreślono w nim konieczność zwiększenia zaangażowania mężczyzn w płatne oraz bezpłatne prace opiekuńcze. Zadeklarowano podejmowanie dalszych starań na rzecz ułatwiania godzenia ról rodzinnych i zawodowych poprzez rozwijanie i tworzenie nowych, dostępnych instytucji opieki nad dziećmi i innymi osobami zależnymi. Uznano, że równy podział odpowiedzialności za czynności opiekuńcze jest kluczowy dla osiągnięcia niezależności finansowej przez kobiety i mężczyzn. **W związku z powyższym, zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się do treści wskazanego dokumentu.** Proszę w szczególności o poinformowanie o stanowisku polskiego rządu wobec kierunku działań zapowiedzianego przez państwa pełniące oraz mające pełnić prezydencję Rady Unii Europejskiej w najbliższych latach.

Ponadto pozwolę sobie zwrócić uwagę, że w dniu 26 kwietnia 2017 r. Komisja Europejska przedstawiła propozycję nowej dyrektywy dotyczącej godzenia ról rodzinnych i zawodowych³. W dniu 22 czerwca 2017 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej podjął uchwałę w sprawie uznania projektu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym rodziców i opiekunów oraz uchylającej dyrektywę Rady 2010/18/UE za niezgodny z zasadą pomocniczości (Dz. U. poz. 648). W ocenie Sejmu Komisja Europejska niewystarczająco uzasadniła, że cele Unii Europejskiej, którym ma służyć proponowana dyrektywa, mogą być lepiej osiągnięte na poziomie Unii. Warto zatem odnotować, że w uzasadnieniu wniosku Parlamentu Europejskiego i Rady wskazano, że istnieją już unijne ramy prawne odnoszące się do równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym dyrektywa Rady 2010/18/UE z dnia 8 marca 2010 r. Świadczy to o porozumieniu w sprawie konieczności działania na poziomie Unii w tym obszarze, zgodnie z zasadą pomocniczości. Ponadto państwa członkowskie, w których przepisy dotyczące m.in. urlopu ojcowskiego już obowiązują, różnią się między sobą pod względem warunków (np. wynagrodzenia), czego efektem są

² *Trio Presidency declaration on equality between women and men*, dostępne w wersji elektronicznej pod adresem: https://www.eu2017.ee/sites/default/files/inline-files/EU2017EE%20Trio%20Presidency%20Declaration%20on%20Equality%20Between%20Women%20and%20Men_0.pdf.

³ Wniosek wraz z uzasadnieniem dostępny w wersji elektronicznej pod adresem: http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:84205176-2b39-11e7-9412-01aa75ed71a1.0009.02/DOC_1&format=PDF.

nierówne prawa i nierówna ochrona obywateli UE oraz różnice w funkcjonowaniu rynku pracy. Dlatego też uznano, że unowocześnienie istniejących ram prawnych w celu zapewnienia wspólnych minimalnych standardów polityki w obszarze równowagi między życiem zawodowym a prywatnym może zostać osiągnięte jedynie w drodze działania na poziomie UE, a nie kroków podejmowanych przez same państwa członkowskie. Aktualnie prace nad dyrektywą pozostają w toku. Pomimo negatywnej opinii co do tego, czy kompetencje UE aktualizują się w omawianym zakresie, w ocenie Sejmu RP sam cel projektu dyrektywy jest uzasadniony i pożądany. Podkreślono bowiem, że dobrą zmianą byłoby zwiększenie udziału mężczyzn w wykorzystaniu elastycznych form organizacji pracy, co dałoby im równoprawną względem kobiet sposobność częstszego sprawowania opieki nad dziećmi i ich wychowania. W ten sposób zarysowany został też priorytetowy obszar aktywności na rzecz urzeczywistniania zasady równości płci również w życiu rodzinnym.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 i art. 17b pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r. poz. 958), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się do wskazanych powyżej kwestii i postulatów dotyczących godzenia ról rodzinnych i zawodowych.

[*Adam Bodnar*]